

7.11.2018

EOAK/4824/2017

Ratkaisija: Oikeusasiamies Petri Jääskeläinen

Esittelijä: Esittelijäneuvos Mikko Sarja

MAISTRAATTI MENETTELI JULKISUUSLAIN VASTAISESTI

1 KANTELU

Kantelija pyysi oikeusasiamiestä tutkimaan Itä-Suomen maistraatin menettelyä asiassa, joka koskee asianosaisen oikeutta saada tieto siitä, kenen aloitteesta edunvalvonnan tarpeen selvittäminen oli tullut maistraatissa vireille. Kantelija kertoi pyytäneensä tätä tietoa kolmesti vastausta kuitenkaan saamatta.

2 SELVITYS

Kantelun johdosta hankittiin Itä-Suomen maistraatin 13.10.2017 päivätty selvitys (795/2017/12/Ha-1), jossa todetaan muun muassa seuraavaa.

Kantelijan 20.7.2017 illalla virka-ajan jälkeen faksilla tullut asiakirjapyyntö oli kirjattu saapuneeksi 21.7.2017. Kantelija oli lisäksi käynyt maistraatin ovella henkilökohtaisesti samana päivänä, aamupäivällä, kysymässä asiasta maistraatin virkamieheltä. Virkamies oli kertonut, että kantelijalle toimitetaan tieto asiasta postitse. Virkamies ei ollut tässä tilanteessa tehnyt päätöstä siitä, annetaanko tieto vai ei.

Maistraatti oli kuullut ilmoittajatahoa asiassa sähköpostilla 21.7.2017 ja saanut vastauksen 24.7.2017.

Kantelijalta oli tullut asiassa uusi faksi lauantai-iltana 29.7.2017. Faksi oli kirjattu saapuneeksi 31.7.2017. Kantelija kysyi, miksi maistraatti oli kieltäytynyt lähettämästä hänelle tietoa ilmoittajasta.

Koska kantelijalta oli tullut useita yhteydenottoja, maistraatti oli lähettänyt hänelle kirjeen asiassa 31.7.2017. Siinä oli kerrottu, että asia käsitellään maistraatissa tiedon luovuttamisena asiakirjasta ja päätös lähetetään hänelle, kun asia on ratkaistu. Maistraatti oli kertonut ratkaisevansa asian noin kahden (2) viikon kuluessa. Tässä vaiheessa oletama oli ollut, että tietojenluovutusasia ratkaistaan toisella tavalla kuin maistraatin lopullinen ratkaisu oli.

Kantelija oli lähestynyt 9.8.2017 maistraattia kirjeellä, jossa hän totesi, ettei maistraatti ollut katsonut asialliseksi ilmoittaa, kenen toimesta oli aloitettu edunvalvonnan määrääminen hänelle.

Maistraatti oli päättänyt, että tieto siitä, kenen aloitteesta edunvalvonnan tarpeen selvittäminen oli tullut maistraatissa vireille, voitiin luovuttaa kantelijalle. Tämä ratkaisu tehtiin 9.8.2017. Maistraatti katsoo, että kyseessä on ollut sellainen tiedonluovutusasia, jossa voidaan soveltaa viranomaisen toiminnan julkisuudesta annetun lain (julkisuuslain) tarkoittamaa pidempää kuukauden käsittelyaikaa.

Julkisuuslain 16 §:n mukaan viranomaisen asiakirjan sisällöstä annetaan tieto suullisesti taikka antamalla asiakirja viranomaisen luona nähtäväksi ja jäljennettäväksi tai kuunneltavaksi tai antamalla siitä kopio tai tuloste. Koska kantelija ei suoraan ollut ilmoittanut tapaa, miten hän haluaa

tiedon toimitettavaksi ja koska kantelijalle oli maistraatin käsityksen mukaan ollut tärkeintä saada tieto ilmoittajasta eikä se, miten tieto hänelle annetaan, maistraatti oli päätenyt siihen, että kantelijaa lähestytään puhelimitse.

Maistraatista oli yritetty soittaa kantelijalle ensimmäisen kerran 11.8.2017. Kantelijaa ei ollut tavoitettu. Hänelle oli lähetetty 11.8.2017 tekstiviesti tavoittamisyrityksestä. Kantelijaa oli yritetty tavoittaa uudelleen 14.8.2017 siinä kuitenkaan onnistumatta.

Kantelijalta oli tullut maistraattiin sähköposti 15.8.2017. Siinä hän totesi muun muassa, että hän ei ollut voinut soittaa, ja syyn tälle. Sähköpostin sisällöstä johtuen maistraatti ei hienotunteisuusyistä välittömästi yrittänyt tavoittaa kantelijaa, vaan häntä oli yritetty lähestyä 23.8.2017, ja samana päivänä hänelle oli lähetetty tavoittamisyrityksestä tekstiviesti.

Koska kantelijaa ei ollut onnistuttu useista yrityksistä huolimatta tavoittamaan puhelimitse, maistraatti lähetti kantelijan pyytämän tiedon ilmoittajasta 25.8.2017 postitse.

Maistraatti toteaa yleisesti ilmoittajaa koskevista tiedonsaantipyynnöistä, että tiedon antaminen puhelimitse tai muutoin suullisesti on asiakasystävällistä. Vuorovaikutustilanteessa voidaan tarvittaessa keskustella asiaan liittyvistä herkistäkin tunnelmista, joita edunvalvojan määräämistä koskeva asia usein herättää.

Julkisuuslain 17 §:n 1 momentin mukaan viranomainen on tämän lain mukaisia päätöksiä tehdessään ja muutoinkin tehtäviään hoitaessaan velvollinen huolehtimaan siitä, että tietojen saamista viranomaisten toiminnasta ei rajoiteta ilman asiallista ja laissa säädettyä perustetta eikä enempää kuin suojattavan edun vuoksi on tarpeellista ja että tiedon pyytäjiä kohdellaan tasapuolisesti. Julkisuuslain 18 §:n 1 momentin 5 kohdan mukaan viranomaisen tulee huolehtia siitä, että sen palveluksessa olevilla on tarvittava tieto käsiteltävien asiakirjojen julkisuudesta sekä tietojen antamisessa ja käsittelyssä noudatettavista menettelytavoista, samoin kuin siitä, että hyvän tiedonhallintatavan toteuttamiseksi annettujen säännösten, määräysten ja ohjeiden noudattamista valvotaan.

Edellä olevassa kappaleessa mainittuihin asioihin liittyen Itä-Suomen maistraatin holhoustoimen edunvalvontapalveluiden vastuualuepäällikkö on sähköpostitse lähettänyt holhoustoimen henkilökunnalle eduskunnan oikeusasiamiehen ratkaisun EOAK/3267/2016. Lisäksi näitä menettelytapoja oli tarkoitus käsitellä seuraavassa maistraatin holhoustoimen kuukausipalaverissa.

3 RATKAISU

Asiaa koskevasta sääntelystä totean maistraatin lausunnosta ilmenevän lisäksi, että viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain 14 §:n 4 momentin mukaan tässä pykälässä tarkoitettu asia on käsiteltävä viivytyksettä, ja tieto julkisesta asiakirjasta on annettava mahdollisimman pian, kuitenkin viimeistään kahden viikon kuluessa siitä, kun viranomainen on saanut asiakirjan saamista koskevan pyynnön. Jos pyydettyjä asiakirjoja on paljon tai niihin sisältyy salassa pidettäviä osia tai jos muu niihin rinnastettava syy aiheuttaa sen, että asian käsittely ja ratkaisu vaativat erityistoimenpiteitä tai muutoin tavanomaista suuremman työmäärän, asia on ratkaistava ja tieto julkisesta asiakirjasta annettava viimeistään kuukauden kuluessa siitä, kun viranomainen on saanut asiakirjan saamista koskevan pyynnön.

Oikeusasiamiehen ratkaisukäytännön mukaan julkisuuslain 14 §:n 4 momentin ilmaisu "--- tieto julkisesta asiakirjasta on annettava ---" on ymmärrettävä niin, että antamisen kohteena on nimennomaan julkinen tieto eikä pelkästään tieto siitä, mikä asiakirja on julkinen. Näin ollen laissa

säädetty määräaika sisältää asiakirjapyynnön käsittelyprosessin kokonaisuudessaan päätöksenteosta asiakirjojen julkisten tietojen konkreettiseen antamiseen. Muu tulkinta johtaisi määräaikojen merkityksen vesittymiseen. Edelleen on katsottu, että viranomaisen tulee viran puolesta huolehtia siitä, että pyydetty asiakirjat toimitetaan ajoissa. Mikäli käytännön toimittamistapa on jäänyt viranomaiselle epäselväksi, asia tulee hyvään hallintoon kuuluvalla tavalla selvittää, kun otetaan myös huomioon, että viranomainen on julkisuuslain 17 §:n 1 momentin mukaan tämän lain mukaisia päätöksiä tehdessään ja muutoinkin tehtäviään hoitaessaan velvollinen huolehtimaan siitä, että tietojen saamista viranomaisen toiminnasta ei rajoiteta ilman asiallista ja laissa säädettyä perustetta eikä enempää kuin suojattavan edun vuoksi on tarpeellista (esim. AOA dnro 152/4/04).

Saadun selvityksen mukaan kantelijan asiakirjapyyntö oli tullut maistraatissa vireille 20.7.2017 ja pyydetty asiakirja oli lähetetty kantelijalle 25.8.2017. Koska asiakirjapyynnön käsittely oli siten kestänyt yli laissa säädetyn yhden kuukauden enimmäisajan, en katso aiheelliseksi enemmälti arvioida pyynnön käsittelyn yksittäisiä vaiheita ja tarpeellisuutta. Maistraatti on siten menetellyt asiakirjapyynnön käsittelyssä virheellisesti.

Menettelyn moitittavuuden ja laillisuusvalvonnallisten toimenpiteiden arvioinnissa olen ottanut huomioon maistraatin selvityksestä ilmenevät seikat ja sen, että asiakirjapyyntöjen käsittelyä koskevia menettelytapoja on selvityksen mukaan ollut tarkoitus käsitellä aiemmin antamani päätöksen pohjalta maistraatin sisäisessä koulutuksessa.

4 TOIMENPITEET

Saatan edellä kohdassa 3 esittämäni käsityksen Itä-Suomen maistraatin tietoon lähettämällä sille jäljennöksen päätöksestäni.